

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И ОБУЧЕНИЕТО НА ВЪЗРАСТНИ (ТРЕТА ВЪЛНА, 2016 ГОДИНА)

Изследването на образованието и обучението на възрастни (Adult Education Survey) се провежда веднъж на 5 години във всички държави - членки на ЕС, по единна методология и чрез общ хармонизиран въпросник в съответствие с Регламент (ЕС) № 1175/2014 на Европейската комисия от 30 октомври 2014 година. Наблюдението е проведено в България през периода 18 ноември 2016 - 15 януари 2017 година. Обхваната е представителна за страната извадка от 4 812 обикновени домакинства, като чрез пряко интервю успешно са анкетирани 6 530 лица.

Изследването на образованието и обучението за възрастни се провежда за трети път в България. Включени са широк кръг от теми: участие в различните форми на учене през целия живот (формално, неформално и самостоятелно образование и обучение), характеристики на обученията, пречки за участие, достъп до информация относно възможностите за образование и обучение, езикови умения, участие в културни събития.

Население на възраст 25 - 64 години, участващо във формално образование или обучение¹

От лицата в активна трудова възраст (25 - 64 години) във формално образование през последните 12 месеца преди наблюдението са записани 113.9 хил., или 2.9%. В сравнение с предходната вълна на изследването, проведено през 2011 г., се наблюдава повишение с 16.7 хил. лица, или със 17.2%. Жените в изследваната възрастова група по-често са участвали във формалното образование - 3.2%, отколкото мъжете - 2.6%. Във формалното образование или обучение най-висок е дялът на записаните за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“ - 53.1 хил. лица, или 46.6% от всички записани.

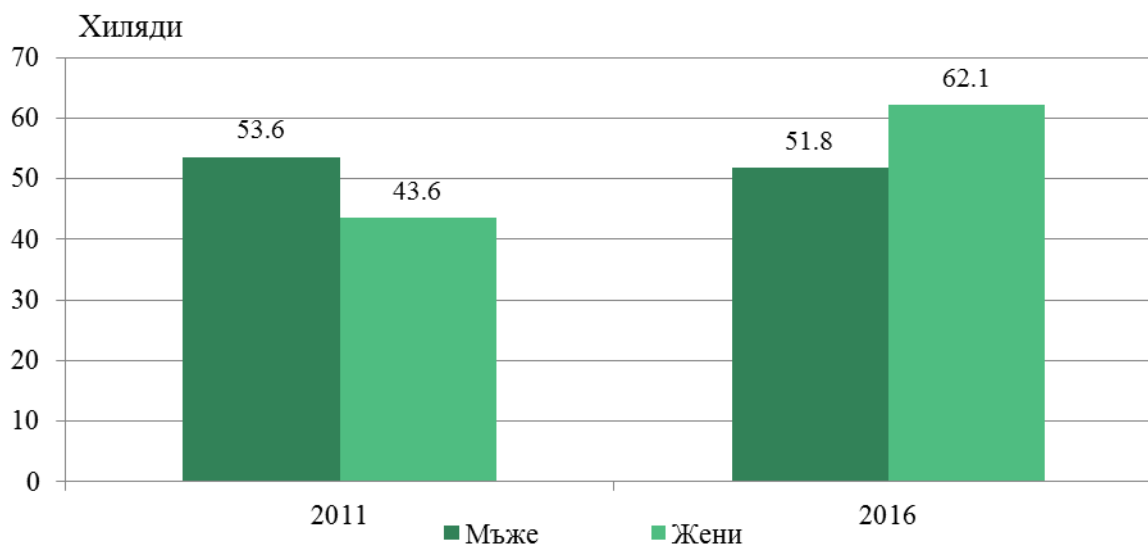
През последните 12 месеца всеки участник е отделил средно по 448.9 учебни часа за участие във формално образование. 98.1 хил. от участниците (86.1%) са използвали учебни материали² онлайн по време на обучението, а 75.6 хил. (66.4%) са контактували с преподаватели или с образователни институции посредством уебсайт или специално създадена за целта група в социалните мрежи.

¹ Формалното образование включва регулярната образователна система (училища, колежи, университети, центрове за професионално обучение) и води до придобиване на степен на образование и/или степен на професионална квалификация.

² Електронни учебници, аудио-визуални материали, онлайн речници и други.

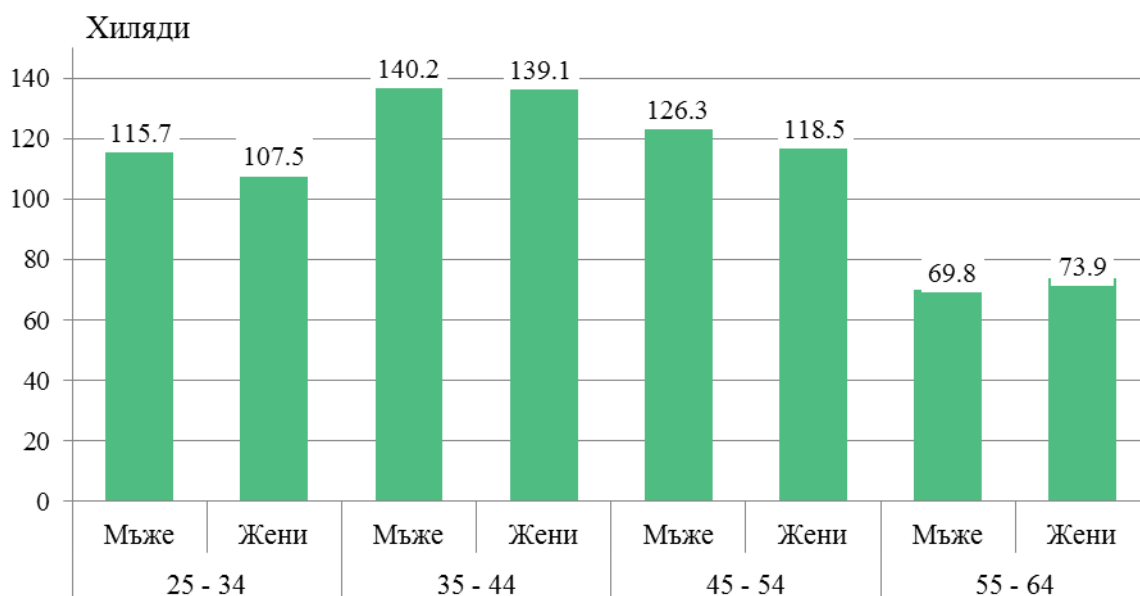
Фиг. 1. Участници във формално образование и обучение през 2011 и 2016 г. по пол

Население на възраст 25 - 64 години, участващо в неформално обучение¹

Според резултатите от изследването 891.1 хил. лица (22.5%) на възраст 25 - 64 години са участвали в поне едно неформално обучение през последните 12 месеца. В сравнение с предходната вълна на изследването се наблюдава намаление с 2.0 процентни пункта.

Фиг. 2. Участници в неформално образование и обучение по възраст и пол

¹ Целенасочено и организирано обучение, но успешното му завършване не води до придобиването на степен на образование или степен на професионална квалификация. Най-често срещаните форми на неформалното обучение са курсове, частни уроци, семинари и работни срещи с обучителен характер, обучение на работното място и инструктажи по безопасност на труда.

Разпределението на участвалите в неформално обучение според завършената най-висока степен на образование е следното:

- от лицата с основно или по-ниско образование - 6.9%;
- от завършилите средно образование - 20.5%;
- от завършилите висше образование - 34.8%.

Спрямо трудовия статус на лицата дялът на участвалите в неформално обучение е най-висок при заетите - 31.6%.

Най-висок е дялът на обученията на работното място¹ - 59.0%, следвани от семинари или работни срещи („уркшоп“) с обучителен характер (25.4%), курсове (13.7%) и частни уроци (2.0%).

Участниците в неформалното обучение са посочили повече от една причина за участието си, като най-голям е дялът на желаещите да извършват работата си по-добре - 70.8%, следван от задължените за участие, наложено от работодател или нормативната уредба (51.2%).

Фиг. 3. Причини за участие на населението на възраст 25 - 64 години в неформално обучение

Малко над две трети (69.1%) от лицата, участвали в неформално обучение, са заявили, че понастоящем използват голяма част от придобитите нови знания и умения. Близко три четвърти (74.8%) очакват да ползват голяма част от тези знания в бъдеще.

През последните 12 месеца всеки участник е отделил средно по 39.8 часа за участие в неформално образование или обучение. Средната сума, отделена за неформално обучение от едно

¹ Специфична категория на неформалното обучение. Характеризира се с планиран период на обучение, инструкции или практика, непосредствено на работното място и в присъствието на инструктиращо лице.

лице или от член на неговото домакинство, възлиза на 25.9 лева. Със сертификат (свидетелство за правоспособност) са приключили 23.7% от обученията.

Придобитите нови знания и умения от неформалните обучения са помогнали на 74.5% от участвалите в обучение лица за по-добро професионално представяне, за 28.0% са допринесли за изпълнението на нови задачи (отговорности) на работното място, а за 9.6% са довели до увеличение на заплащането.

Население на възраст 25 - 64 години, участващо в самостоятелно обучение¹

Резултатите от проведеното изследване показват, че 2 013.4 хил. души, или 50.8% от населението на възраст 25 - 64 години е участвало във форма на самостоятелно обучение през последните 12 месеца. Жените са по-активни от мъжете - съответно 52.5 и 49.1%. Значителни са различията по степен на завършено образование - 73.0% от лицата с висше образование са участвали в самостоятелно обучение, докато този дял е 48.0% при лицата със средно образование и 19.5% при лицата с основно или по-ниско образование. Най-висок е дялът на участие при лицата на възраст 25 - 34 години - 58.3%, при съответно 51.1% при 35 - 54-годишните и 42.8% при тези на възраст 55 - 64 години. Основният метод за самообучение е с помощта на компютър (онлайн или офлайн), използван от 70.4% от лицата, участвали в тази форма на обучение, следван от образователните програми по телевизията или радиото (65.5%).

Фиг. 4. Участвали в самостоятелно обучение на възраст 25 - 64 години по метод на обучението

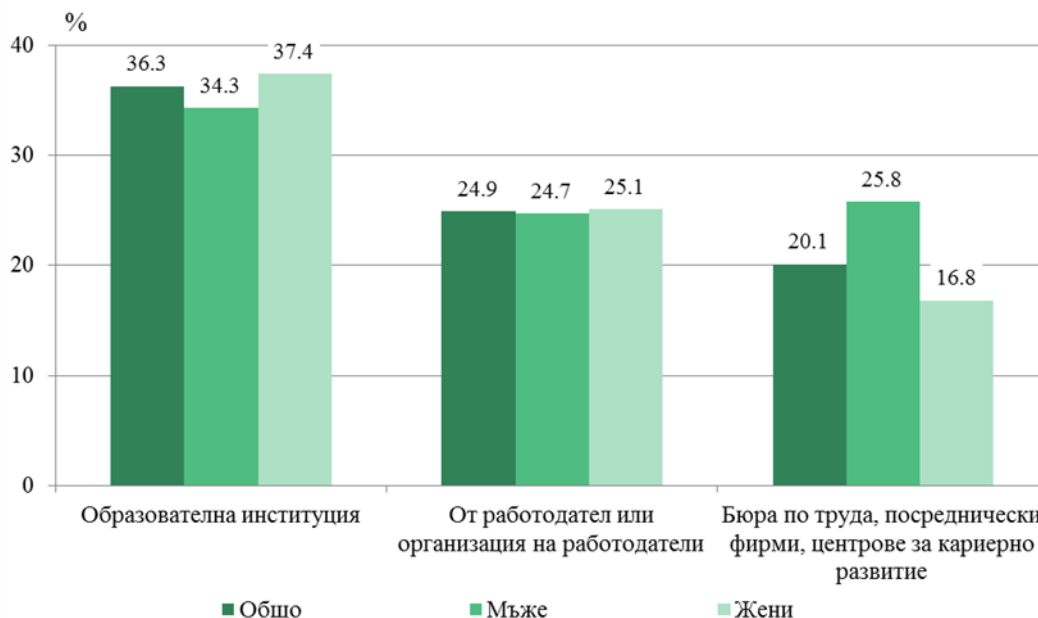
¹ Целенасочена (преднамерена) дейност за повишаване на знанията или уменията, без участието на преподавател и без предварително структуриран учебен план и график.

Достъп до информация относно възможностите за образование и обучение

През последните 12 месеца 223.5 хил. лица (5.7%) на възраст 25 - 64 години са потърсили информация относно възможностите за образование и обучение, като жените са по-активни от мъжете - съответно 6.7 и 4.6%. Безплатна информация са получили 197.9 хил. - 41.0% чрез личен контакт на място („лице в лице“), а 35.9% дистанционно чрез интернет, телефон или имейл. Според източника, от който е получена безплатна информация, с най-висок дял са образователните институции (36.3%) и работодателите/организации на работодатели (24.9%).

Фиг. 5. Източници на безплатна информация относно възможностите за обучение по пол на лицата, получили информация

Пречки за участие във формално образование и обучение или в неформално обучение

Според резултатите от изследването 11.5% от населението на възраст 25 - 64 години заявяват нужда или желание за определено обучение, но не са успели да участват през последните 12 месеца. Основните причини (пречки) са: липса на свободно време (35.3%), твърде висока цена на образователната програма (20.9%) и липса на подходящо обучение за лицата (8.2%).

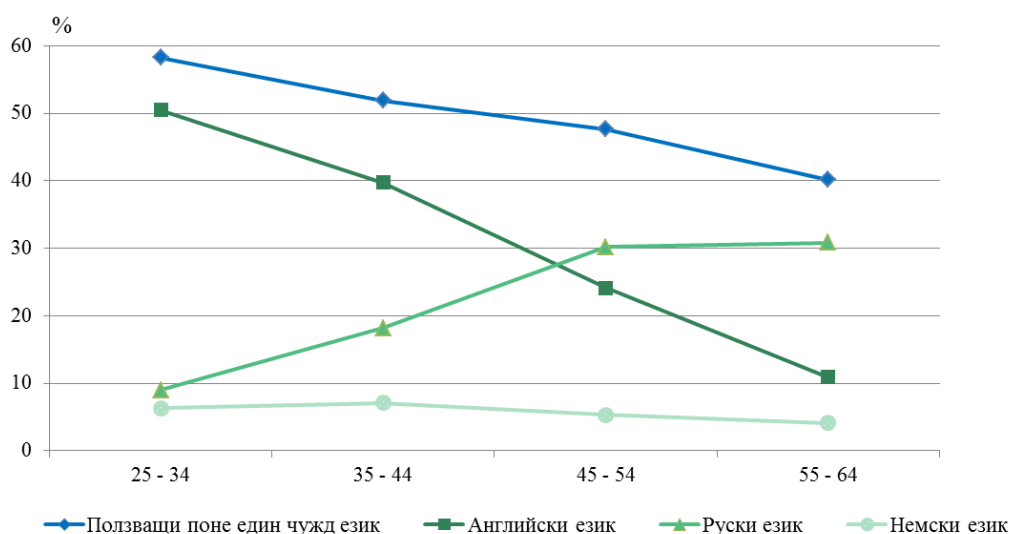
Фиг. 6. Пречки за участие в обучение на населението на възраст 25 - 64 години

Езикови умения

Резултатите от изследването показват, че 49.5% от населението в активна трудова възраст (25 - 64 години) ползват поне един чужд език¹. С най-голям дял са лицата, които ползват английски език - 31.3%, следвани от използващите руски (22.1%), немски (5.7%) и френски език (3.2%).

Фиг. 7. Структура на населението на 25 - 64 години по възрастови групи и ползван чужд език

¹ Едно лице използва чужд език, когато то комуникира активно или пасивно, с разбиране и/или използване на думи и познава структурата на езика. Езикът, научен от ранно детство в семейството, не се счита за познание на чужд език.

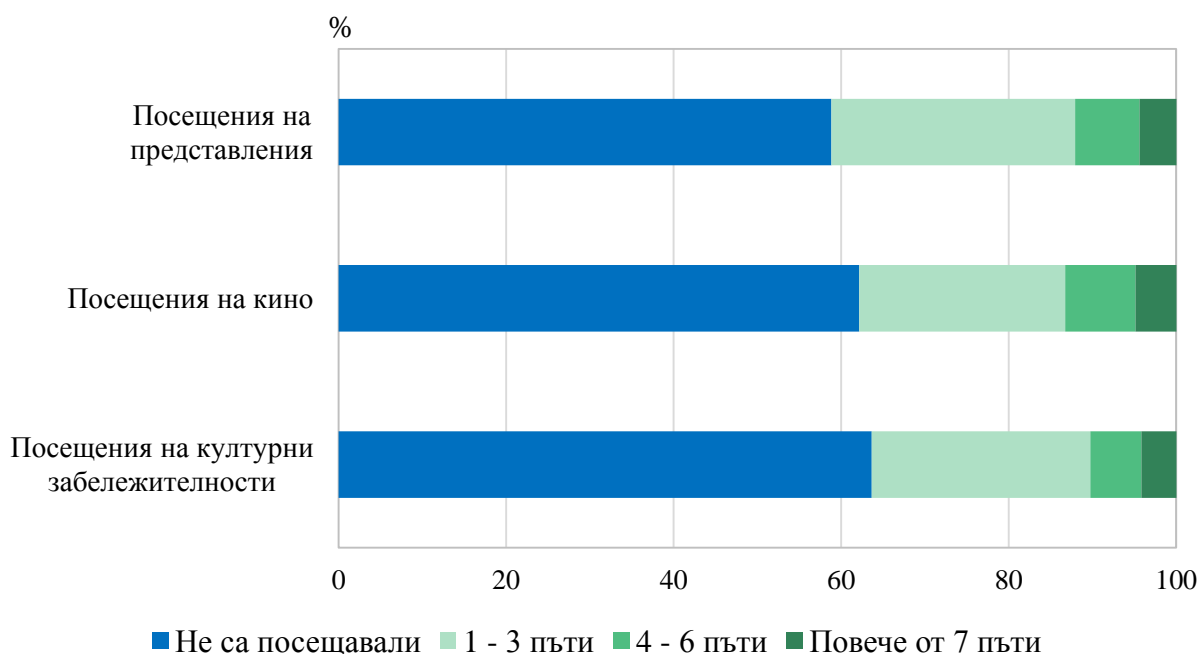
В разпределението на ползващите поне един чужд език по възраст има съществени различия. Сред най-младите (25 - 34 години) повече от половината ползват поне един чужд език (58.3%), докато този относителен дял за лицата на възраст 35 - 54 години и за най-възрастните (55 - 64 години) е съответно 49.8 и 40.2%.

Участие в културни събития на населението на възраст 25 - 64 години

Данните от проведеното изследване сочат, че 43.9% от населението на страната на възраст 25 - 64 години не е участвало в нито едно културно събитие (посещение на представление на живо, кино или културна забележителност) през последните 12 месеца. Посетилите културни мероприятия поне веднъж през последните 12 месеца са, както следва:

- 41.2% са посетили представления на живо (пиеса, концерт, опера, балет);
- 37.9% са посетили кинозалони;
- 36.4% са посетили културни забележителности (музеи, художествени галерии, археологически разкопки).

Фиг. 8. Посещения на културни събития през последните 12 месеца

През последните 12 месеца 53.1% са прочели поне една книга през свободното си време, като този дял бележи ръст от 4.2 процентни пункта спрямо 2011 година. Мъжете, прочели поне една книга през свободното си време, са 45.1%, а жените - 61.2%.

Почти половината от населението (45.6%) чете вестници (включително електронни издания) всеки ден или почти всеки ден. Мъжете са по-активни в това отношение в сравнение с жените - съответно 48.5 и 42.7%. От хората с основно или по-ниско образование 9.3% четат вестници ежедневно, а сред тези със средно и висше образование - съответно 44.3 и 67.6%.

Участие на населението на възраст 18 - 24 години в учене през целия живот

В съответствие с препоръките на Европейската комисия в обхвата на изследването на образованието и обучението на възрастни са включени допълнително лицата на възраст 18 - 24 години.

Около две трети (64.3%) от населението на възраст 18 - 24 години са участвали във формално образование през последните 12 месеца. От учащите на тази възраст най-висок е относителният дял на записаните се в образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“ или „бакалавър“ - 66.9%.

В неформално обучение са участвали 22.8% от лицата, като половината от тях (49.2%) са записани в курсове. Самостоятелно са се обучавали 78.2%, а според начините за самообучение най-висок е относителният дял на ученето посредством компютър (онлайн и офлайн) - 75.2%.

От населението на възраст 18 - 24 години 79.1% използват поне един чужд език, като сред ползваните чужди езици на първо място е английският език - 93.3%.

Повече от половината (57.0%) от лицата в разглежданата възрастова група са посетили поне веднъж през последните 12 месеца представления на живо (пиеси, концерти, опери, балетни, танцови, шоу- спектакли). Делът на посетилите киносалон е 75.3%, а 49.1% са посетили културни забележителности (музеи, художествени галерии, етнографски комплекси, археологически разкопки, исторически забележителности).

Две трети (64.3%) от населението в тази възрастова група е прочело поне една книга през свободното си време, като този дял при мъжете е 55.9%, а при жените - 73.0%.

Методологични бележки

Изследването на образованието и обучението на възрастни се провежда за трети път в България, след проведеното пилотно изследване през 2007 г. и редовното през 2011 г., като в бъдеще ще се провежда през период от 6 години. Използваната методология е изготвена от Евростат и се прилага във всички държави - членки на Европейския съюз, на базата на Регламент (ЕС) № 1175/2014 на Европейската комисия от 30 октомври 2014 година. Наблюдението е проведено през периода 18 ноември 2016 - 15 януари 2017 година.

Изпълнени са всички изисквания относно прилагането на възприетите дефиниции и класификации, както и за представителност и точност на резултатите.

Участието в различните форми на учене през целия живот (УЦЖ) се установява за период от 12 месеца преди датата на интервюто.

Тематичните области, включени във въпросника, са разделени в следните основни модули:

- Социално-демографски характеристики на лицата;
- Достъп до информация относно възможностите за образование и обучение;
- Участие във формално образование и обучение;
- Участие в неформално обучение;
- Пречки за участие във формално или неформално образование и обучение;
- Самостоятелно обучение;
- Езикови умения;
- Участие в културни събития.

Обхваната е представителна за страната извадка от 4 812 обикновени домакинства, като в съответствие с методологията на изследването от генералната съвкупност са изключени институционалните домакинства като пансиони, институции за предоставяне на социални услуги, затвори и т.н.

Изследването се провежда на принципа на доброволното участие на лицата чрез „пряко интервю“ (не се допуска друго лице от домакинството да отговаря вместо лицето, подлежащо на анкетиране). Анкетирани са допълнително лица от възрастовите групи 18 - 24 и 65 - 69 години. Анкетирани са общо 6 530 лица в 4 336 домакинства, като 77.4% е равнището на отговорилите.

Формиране на извадката

За провеждане на изследването е използвана двустепенна гнездова извадка, районирана по административни области и местоживееене (град, село). В резултат на това са формирани 56 страти. На първата степен са избрани гнезда с вероятност, пропорционална на размера им за всяка страта. На втората степен чрез систематичен подбор са избрани по шест домакинства от всяко гнездо. На анкетиране подлежат всички лица във възрастовия обхват от избраните домакинства.

Стохастична точност на резултатите на някои основни индикатори

Стохастичната точност на получените резултати от извадката е оценена чрез изчислените стохастични грешки, с които са обременени оценките, получени от реализирания обем на извадката, средния брой анкетирани лица в едно гнездо и обема на генералната съвкупност. Чрез тези стохастични грешки е определено отклонението на показателите, получени от извадката, от същите параметри на генералната съвкупност.

При претеглянето са използвани данни за населението на страната към 31.12.2016 година.

Индикатор	Оценена стойност на индикатора (претеглена)	Коефициент на вариация	Стандартна грешка	95% доверителен интервал
Участие във формално образование и обучение, възраст 25 - 64 години, общо - %	2.87	0.108	0.311	[2.26;3.48]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 25 - 64 години, общо - %	22.47	0.038	0.858	[20.78;24.15]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 25 - 64 години, жени - %	22.33	0.049	1.095	[20.18;24.48]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 25 - 64 години, мъже - %	22.60	0.048	1.083	[20.47;24.72]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 25 - 34 години, общо - %	23.63	0.076	1.803	[20.09;27.17]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 35 - 54 години, общо - %	25.70	0.045	1.144	[23.45;27.45]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 55 - 64 години, общо - %	14.64	0.073	1.069	[12.54;14.67]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 25 - 64 години, лица с ниско образование (ISCED 0-2) - %	6.87	0.170	1.167	[4.58;9.16]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 25 - 64 години, лица със средно образование (ISCED 3-4) - %	20.47	0.051	1.040	[18.43;22.51]
Участие в неформално образование и обучение, възраст 25 - 64 години, лица с високо образование (ISCED 5-8) - %	34.76	0.049	1.700	[31.43;38.09]
Участие в самостоятелно обучение, възраст 25 - 64 години, общо - %	50.76	0.026	1.301	[48.21;53.31]

Повече информация и данни от изследването на образованието и обучението на възрастни могат да бъдат намерени на сайта на Националния статистически институт, раздел „Образование и учене през целия живот“ (<http://www.nsi.bg/bg/node/3374/>), както и на Информационна система „Инфостат“ (https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=42).

Приложение

Таблица 1

Участници в учене през целия живот по пол, възраст, образование, статус в заетостта и местоживеене

	Участвали във формално образование и обучение през последните 12 месеца		Участвали в неформално образование и обучение през последните 12 месеца		Участвали в самостоятелно образование и обучение през последните 12 месеца	
	брой	%	брой	%	брой	%
Общо	113895	2.9	891113	22.5	2013413	50.8
По пол						
Мъже	51785	2.6	452152	22.6	982328	49.1
Жени	62111	3.2	438961	22.3	1031086	52.5
По възраст						
25 - 34	72178	7.6	223222	23.6	551224	58.3
35 - 54	39495	1.9	524168	25.7	1041911	51.1
55 - 64	(2223)	(0.2)	143723	14.6	420279	42.8
По образование						
Основно и по-ниско образование	(6583)	(1.0)	43657	6.9	124118	19.5
Средно образование	46947	2.2	444543	20.5	1042827	48.0
Висше образование	60365	5.2	402913	34.8	846469	73.0
По статус в заетостта						
Заети	82437	3.0	865688	31.6	1589931	58.0
Безработни	(6635)	(1.1)	(21262)	(3.5)	184130	30.4
Икономически неактивни	(24824)	(4.0)	(4163)	(0.7)	239353	38.5
По местоживеене						
В градовете	102994	3.5	753673	25.5	1650190	55.9
В селата	(10901)	(1.1)	137440	13.6	363224	35.8

( ) - поради репрезентативния характер на изследването данните, оградени със скоби, не са достатъчно точни.

Таблица 2

Лица, търсили и получили информация относно възможностите за образование и обучение, по пол, възраст, образование и местоживеене

	Лица, търсили информация относно възможности за образование и обучение през последните 12 месеца		Лица, получили безплатна информация относно възможности за образование и обучение през последните 12 месеца	
	брой	%	брой	%
Общо	223453	5.7	197882	5.0
По пол				
Мъже	92265	4.6	72639	3.7
Жени	131189	6.7	125244	6.4
По възраст				
25 - 34	84601	9.0	64366	6.9
35 - 54	110965	5.5	108912	5.4
55 - 64	(27887)	(2.8)	(24605)	(2.5)
По образование				
Основно и по-ниско образование	(8562)	(1.4)	(7661)	(1.2)
Средно образование	74224	3.4	62947	2.9
Висше образование	140668	12.2	127274	11.0
По местоживеене				
В градовете	201195	6.8	179900	6.1
В селата	(22258)	(2.2)	(17982)	(1.8)

( ) - поради репрезентативния характер на изследването данните, оградени със скоби, не са достатъчно точни.

Таблица 3

**Лица, ползващи основни чужди езици, по пол, възраст, образование,
 статус в заетостта и местоживеене**

	Ползващи най-малко един чужд език		Основни чужди езици					
			английски език		руски език		немски език	
	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
Общо	1922190	49.5	1217605	31.3	858440	22.1	223447	5.7
По пол								
Мъже	923428	47.3	584270	29.9	415874	21.3	120944	6.2
Жени	998762	51.7	633334	32.8	442566	22.9	102503	5.3
По възраст								
25 - 34	540743	58.3	468822	50.5	83247	9.0	58850	6.3
35 - 54	995758	49.8	643903	32.2	479216	24.0	124801	6.2
55 - 64	385689	40.2	104881	10.9	295977	30.8	39796	4.1
По образование								
Основно и по-ниско образование	103625	16.6	(8890)	(1.4)	(17774)	(2.9)	(3346)	(0.5)
Средно образование	850927	40.2	422698	20.0	438810	20.7	82214	3.9
Висше образование	967638	84.2	786017	68.4	401856	35.0	137887	12.0
По статус в заетостта								
Заети	1507158	56.0	1050715	39.1	646522	24.0	185883	6.9
Безработни	179353	30.6	78477	13.4	76386	13.0	(15775)	(2.7)
Икономически неактивни	235679	38.5	88413	14.5	135532	22.2	(21789)	(3.6)
По местоживеене								
В градовете	1650115	56.9	1114173	38.4	743259	25.6	203742	7.0
В селата	272074	27.6	103431	10.5	115181	11.7	(19705)	(2.0)

( ) - поради репрезентативния характер на изследваното данните, оградени със скоби, не са достатъчно точни.

Таблица 4

Лица, посетили културни събития през последните 12 месеца, по пол, възраст, образование, статус в заетостта и местоживеене

	Посетили представления на живо		Посетили кино		Посетили културни забележителности	
	брой	%	брой	%	брой	%
Общо	1586349	41.2	1462510	37.9	1391993	36.4
По пол						
Мъже	666477	34.5	737872	37.9	593502	30.8
Жени	919872	47.9	724637	37.8	798491	41.9
По възраст						
25 - 34	408553	44.7	519299	55.7	363745	40.0
35 - 54	852833	42.9	796685	40.2	745732	37.8
55 - 64	324963	34.2	146526	15.4	282516	29.8
По образование						
Основно и по-ниско образование	67396	11.0	43463	7.0	(33644)	(5.5)
Средно образование	714187	34.0	688483	32.7	605721	29.1
Висше образование	804766	70.6	730564	64.4	752629	66.4
По статус в заетостта						
Заети	1285097	48.2	1264481	47.3	1166628	44.1
Безработни	120196	20.6	95068	16.2	78591	13.5
Икономически неактивни	181056	30.1	102960	17.1	146774	24.4
По местоживеене						
В градовете	1398441	49.0	1307741	45.7	1235029	43.6
В селата	187908	18.8	154769	15.4	156965	15.8